

hic exultat nisi in spe sicut dixi: Et ut nobis certa sit ipsa spes: exultando cantemus. Non enim qui cantant alieni sunt a nobis: aut non in hoc psalmo vox nostra est. Sic audite tanquam vos ipsos audiat: sic audite tanquam in speculo scripturarum vos ipsos attendat. Cum enim tanquam in speculum attendis scripturas: exhilaratur facies tua: Cum simile te inuenies exultatione spei: membrum quibusdam christi quae membra ista cantant: eris et tu in ipsis membris et cantabis ista. Cur ergo ista cantat exultando: Quia euaserunt. Ergo spes est in qua cantat. Cum enim hic sumus et peregrinamur non dum euasimus. Precesserunt quidem membra quedam de corpore illo: de quo et nos sumus: quae sunt in veritate cantare. Et hoc cantant martyres sancti. Nam enim euaserunt: et in exultatione cum christo sunt recepturi corpora iam incorrupta eadem ipsa que primo erant corruptibilia: in quibus passi sunt penas: inde illis sicut ornamenta iusticie. Ergo siue illi iam in re: siue nos iam in spe: coniungentes affectum coronis eorum: et desiderantes talem vitam qualem hic non habemus: sed habere non poterimus nisi eam hic desiderauerimus: cantemus simul omnes et dicamus:

Expositio psalmi.

Nisi quia dominus erat in nobis: Respexerunt enim quidam tribulationes quas passi sunt: et considerauerunt in eo iam loco: et in beatitudine et in securitate constituti qua transierunt quo venerint: et quod difficile erat inde liberari: nisi adesset manus liberantis in gaudio dixerunt: Nisi quod dominus erat in nobis. Sic ceperunt cantare: non dum dixerunt vix euaserunt tanta est exultatio: nisi quod dominus in nobis. Dicat nunc israel nisi quia dominus erat in nobis. Nunc dicat: iam euasit. Euadentes enim: id est eos qui iam euaserunt: constituit in uersos psalmus iste. Constituuamus illos et nos in corde iam triumphantes: et tanquam ibi et nos simus: sicut in superiore psalmo dictum est: Stantes erant pedes nostri in atrijs hierusalem. Non dum ibi erant: sed in via erant. Tanta autem leticia erat festinatio: et tanta puenienti spes: ut adhuc in via positi et laborantes iam sibi illic constituti viderentur. Sic et nunc ponamus nos in illo triumpho quod erit in futuro seculo: quoniam in sultabimus morti iam finite: iam consumpti: quoniam dicemus: Ubi est mors pretio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Nam constituti angelis: et exultantes cum rege nostro qui primus resurgere voluit: quis poterit mori noluerit. Adul-

ti enim nisi illi mortui sunt: sed nemo ante illi resurrexit in eternum. Exultantes autem cum illo: etiam ibi spe et corde constituti quod euasimus: cogitemus quid euasimus: que scandala: quas tribulationes mundi: quas persecutiones omnium paganorum: quos dolos omnium hereticorum: quas suggestiones diaboli: quos cupiditatum conflictationes. Omnia ista quis euaderet: nisi quia dominus erat in nobis: Dicat nunc israel: Securum enim dicat israel: nisi quia dominus erat in nobis. Quando? Cum insurgeret homines super nos: Noli ergo mirari victi sunt: homines enim erant. Dominus autem erat in nobis: non homo erat in nobis. Homines autem surrexerunt super nos. Sed tamen opprimerent homines alios homines: nisi in his hominibus qui non potuerunt opprimi: non homo esset sed dominus. Ergo nisi quia dominus erat in nobis: cum insurgeret homines super nos: Quid enim facerent nobis homines: Exultantibus et cantantibus et securi tenentibus beatitudinem sempiternam: quid nobis facerent homines insurgentes in nos? Nisi dominus esset in nobis quod facerent? Forsitan viuos absorbuissent nos. Viuos absorbuissent: Non potuerunt occidissent et sic absorbuissent. Simanes o crudeles: non sic absorbet ecclesia. Petro macta et manduca dictum est: non viuos absorbe. Quomodo ergo Petrus: id est ecclesia mactat et sic manducat? Et quomodo isti qui exurrexerunt super nos forsitan viuos absorbuissent nos: nisi quod dominus erat in nobis: Quia in ecclesie corpus nemo intrat: nisi primo occisus: moritur quod fuit: ut sit quod non fuit: Alioquin qui non occidit et non manducat ab ecclesia: esse in numero populi potest quod videtur oculis humanis: in numero autem populi qui cognitus deo est: de quo dicit Apostolus: Non sunt dominus qui sunt eius: non potest esse nisi manducatus: nec manducari poterit nisi primo mactatus. Tenet paganus: adhuc in illo idolatria viuit: inserendus est membrum christi: inserat: necesse est ut manduceat: sed non potest manducari ab ecclesia: nisi primo mactatus: Renunciet seculo: tunc mactat. Credit in deum tunc manducat. Quomodo ergo illi viuos absorbuissent nos: nisi quia dominus erat in nobis: Surrexerunt enim multi persecutores aliquando: et nunc non desunt: singillatim insurgunt et aliquando viuos absorbent: sed in quibus non est dominus. Ideo ante omnia illi dixerunt: nisi quia dominus erat in nobis: quia multi absorbent in quibus non est dominus. Hi sunt qui viuos sorbent: qui sciunt

Alia lra. t exurgeret. t in.

Alia lra. t forte. t deglutissent.

nos. Qualis autē aqua est sine substantia? Quid est sine substantia? Primo quid est forsitan pertrāsijt anima nostra: Quō potuerunt em̄ latini expresserunt qđ greci dicunt ἀρα. Sic enim greca habet exemplaria ἀρα: quia dicitur verbum est: expressus quidē dubitationis verbo qđ est fortasse: sed nō oīno hoc est. Possumus illud verbum dicere: min⁹ quidē latine cōiuncto: sed apto ad intelligētiās vestras: Qđ puniti dicūt ἀρα: si lignū: sed qñ dubitāt: hoc greci ἀρα: hoc latini possunt vel solent dicere: putas: cum ita loquūtur putas euasi hoc? Si ergo dicat forsitan euasi: videtis quia nō hoc sonat: sed qđ dixi putas v̄sitate dicitur: latine nō ita dicitur. Et potui illō dicere cū tracto vobis: Sepe em̄ et verba nō latina dico: vt vos intelligatis: In scriptura autē nō potuit hoc poni qđ latinū nō esset: et deficiente latinitate positū est pro eo qđ nō hoc sonaret. Sic tñ intelligite dici: putas p̄transijt aīa nostra aquā sine substantia: Et quare dicunt putas: Quia magnitudo periculi vix facit credibile qđ euasit. Magnā neceꝝ ptulerūt: in magnis discriminib⁹ fuerūt. Sino sic pressi sūt: vt pene viui consentiret: vt pene viui absorberetur. Jam ergo euadētes: iam securi: sed ipsius periculi magnitudinē recordātes: putas inquit p̄transijt anima nostra aquā sine substantia: Que est aqua sine sustātia: nisi aqua peccatorū sine substantia: Peccata em̄ nō habent substantiā: inopiā habēt nō substantiam: egestatē habent nō substantiam. In ista aqua sine substantia perdidit ille minor filius totam substantiā suā. Hostis em̄ qz minor filius pegrinatus est: et dixit patri: Da mihi portionē substantie que me cōtingit. Quid tibi vis: Melius apud patrē seruiatur: tua est: dilapidare illā vis: p̄ficisci vis longius. Da mihi: sed da mihi: Bedit illi. Profect⁹ in regionē longinquā viuens p̄dige cum meretricib⁹: perdidit totam substantiā: egens remansit: porcos paut: in egestate sua patrē diuitias recordatur. Nisi em̄ eū egestas pulsasset: illā satietatem nō desideraret. Considerent ergo oēs peccata sua: videant si habeāt substantiam ip̄a peccata. Propter quid irritauit deū peccator: Si nō vides peccatū tuum anteq̄ facias: vel iam fecisti cōsidera. Bulcedo huius seculi ad tempus fauces indulcat: i magnā amaritudinē postea cōuertet. Ecce peccasti et lucrū fecisti. Quid

est qđ fecisti lucrū: Ut lucrum faceres offendisti deū: vt augeres pecuniā fides diminuta est: et aurū crescit. Quid p̄didisti: Et quid acq̄sisti: Quod acq̄sisti aurū vocatur: qđ p̄didisti fides vocatur. Compafidē auro: si venalis esset in nūdinis fides haberet precii. Lucra tua cogitas: Damna tua nō cogitas: Be arca gaudes: et corde nō plangis. Abūdat nescio quid in arca tua: sed vide quid diminutū sit in corde tuo. Cū aperuens arca: inuenies solidos qui non erant. Bene: quia gaudes esse ibi quod ibi nō erat. Attende arcam cordis: erat ibi fides et nō est. Si hac gaudes: quare hac nos plangis: Plus p̄didisti: q̄ acq̄sisti. Vis videre quid p̄dideris: Nec naufragio tibi posset auferri. Nā aliquādo p̄dūt omnia homines in mari: et nudi exeūt. Multi naufragauerūt cū Paulo amatores huius seculi passi sunt naufragiū: et nudi omnes exierūt illi: et qđ foris habebant amiserūt: et domū cordis sui inuenerūt inanem. Paulus autē in corde ferebat patrimoniū fidei sue: nullis fluctibus: nullis tempestatib⁹ potuit auferri. Rudus exiit: et diues exiit. Tales diuitias debem⁹ querere. Sed nō eas video dicis mihi. Stulta anima nō eas vides oculis carnis tue. Habe to oculū cordis et vides eas. Sed non vides fidē. Quare illā vides in altero: Quare clamas: qñ tibi frangit si nō eam vidēs: Frangat tibi aliquis fidē: clamas. Vis ergo tibi exhiberi: Et tunc vides cū petitur: vt exhibeas tūc nō vides. Qđ clamas alium nō habere erga te: plange te nō habere erga alii: et vide quia peccatū qđ facis sine substantia est. Qđ em̄ acquiritur de peccato videtur esse substantia: sed et hoc nō acquiritur. Ille em̄ habet aurū qui nouit vt i auro. Qui autē auro vti nō nouit: habetur nō habet: possidet nō possidet. Estote dñi auri: et nō serui auri: qz et aurū deus fecit: et te super aurū ipse fecit. Aurū fecit ad subsidii tuū: et te ad imaginem suam. Vides qđ supra te est: et calcas quod infra te est. Quid ergo acq̄sisti: Vis videre qualis aq̄ sine substantia sit: Tolle tecum ad inferos qđ acq̄sisti: Quid factur⁹ es: Acq̄sisti aurū: perdidisti fidem. Post paucos dies exis de hac vita: aux qđ acq̄sisti p̄dita si de afferre tecū non potes: Cor tuū inane si dei ad penas exit: qđ plenū fide ad coronam exiret. Ecce nihil est qđ fecisti: et p̄pter nihil deū offēdisti. Aqua sine substantia est

tas p̄ Jesum christū facta est. Solent enī omnes heretici maxime manichei reprehendere legem: et dicere q̄ deus illā nō dedit. Exponēdus est em̄ locus iste vt cognoscatur: q̄ et legem de⁹ dedit: et lex p̄ Moysen data est: vt nō saluaret p̄pter certā causā. Nō saluauit lex vt latoꝝ legis ip̄e impator desideraretur q̄ indulgētiā daret peccantibus: et data quidē lex esset p̄ Moysen: gratia autē et veritas p̄ Jesū christū fieret. Ad hoc intentos vos facere volui: aderit dñi misericordia: nō ex merit̄ nostris: sed forte pro merito desiderij vestri: neq̄ ex facultatib⁹ nostris: sed ex abūdantia donozū suoz: vt sic tractetur res satis necessaria hoibus positis in nouo testamēto: vt oīno nullas latebras inueniat inimicus vbi se occultet ad decipiendos fideles.

Explicit Tract. de ps̄. CXXIII.

Incipit Tract. de ps̄. CXXIII.

Psalms iste ptinēs ad numerum Canticozū graduū. De q̄ titulo in alijs tā multa diximus: et repetere nolum⁹: ne vos obtundam⁹ pot̄ q̄ instruam⁹. Vocet nos ascēdētē et leuātes aīas n̄ras ad dñm deū nostrū affectu caritatis atq̄ pietatis: Nō intendere in hoīes qui p̄sp̄rātur in hoc seculo felicitate falsa atq̄ ventosa et p̄sus seductoria: Vbi nihil aliud nutriūt q̄ sup̄biā: et cor eozū congelascit aduersus deū: et sit durū aduersus imbrē gratie ip̄ius: ne fructū ferat. Presumētes em̄ oīa sibi abūdare q̄ vidētur huic vite necessaria: et vltra q̄ necessaria: extolūtur. Et cū sint hoīes p̄ iniquitatē inferiores omnib⁹ hoibus p̄ superbiā: sup̄iores se putant oibus hoibus. Atq̄ vtinā sicut alios vel hoīes se esse deputarēt. Hos autē aliqui intuendo et nimis attēdendo: etiā illi qui deū colunt: fluctuāt: et nutāt: q̄si pierit merces eozū: quare deū colunt: cū se vidēt in laboribus: in egestate: in erūna: in morbo: in dolore: in aliq̄ necessitate: et vident alios habere sanitatē corporis: abūdare tēporalib⁹: incolumitate suozū gaudere: nitore honorū florere eos qui nō solū deum non colunt: sed oibus hoibus aduersant: attendētes eos: nutant et dicūt apud se qd̄ aperte scriptū est in quodā psalmo: Quō sciuit de⁹: et si est scia in altissimo: Ecce ipsi pctōres et abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias. Et sequitur: Nūquid vane iustificauī

cor meū et laui inter inocētes man⁹ meas: Nūquid forte van⁹ fui qui volui iuste viuere: et inocenter inter hoīes p̄uersari qm̄ scio eos q̄ nolūt seruare innocentā habere tantā felicitatē: et insultare iustis p̄ iniquitates felices: Sed q̄s illud dixit ibi in psalmo: Luīus nondū erat rectū cor. Sic em̄ cepit ip̄e psalm⁹: de quo mō testimoniū dedim⁹: nō iste quē considerandū et tractandū mō suscepim⁹: S; vbi dictū est: Quō sciuit de⁹: et si est scia in altissimo: Ecce ipsi pctōres et abūdantes in seculo obtinuerūt diuitias. Nunquid vane iustificauī cor meū: et laui inter inocētes manus meas: Ille q̄ psalmus vbi vidētis: q̄ piclatur aīa: vbi vidētis: q̄ nutant pedes: sic cepit: Q̄ bon⁹ de⁹ israel rectis corde: mei autē inq̄t pene cōmoti sūt pedes: paulomin⁹ effusi sūt gressus mei. Quare: Quia zelauī in peccatoribus pacē peccatorū intueēs. Inde ergo dixit: cōmotos pedes suos et pene effusos gressus: lapsos ad ruinā a deo: q̄ intuitus est: et insperxit felicitatē peccatorū: et vidit eos habere pacē: se autē laborē. Narrauit autē hoc cū iam euasisset: cū iam correcto corde deo inhesisset: narrauit p̄terita pericula sua. Ergo bonus deus israel. Sed quib⁹? Rectis corde. Qui sunt recti corde: Qui non reprehendunt deū. Qui sunt recti corde: Qui voluntatē suam ad voluntatē dei dirigunt: nō voluntatē dei ad voluntates suam curuare conant. Breue preceptum est: vt homo dirigat cor suum. Et sic habere rectū cor: Tu fac qd̄ vult deus. Noli deū velle facere: qd̄ vis tu. Irauicordes ergo sunt: id est qui rectū cor nō habent: qui sedent et disputāt quō debuit facere de⁹: nō laudando quod fecit: sed reprehēdendo corrigere illum volūt. Parū est quia corrigi ab eo nolunt: et dicunt: Nō debuit de⁹ facere paupes: sed soli diuites esse debuerūt: et ipsi soli viuere. Et quid fact⁹ est pauper? Et quid viuūt? Reprehēdit deū pauperū. Quāto melius esset pauper dei: et diues esset de deo. Hoc est: sequeret voluntatē dei: et videret paupertatem suam temporalem esse et transitoriam: diuitias autē sibi spirituales ita venturas vt nullo pacto possint p̄terire et habere in diuitijs cordis fidem si ei non contigit aurū habere in arca: quia si aurū haberet in arca furē timeret et aurū de arca etiā nolens perderet: fidem autē de corde nō perdet: si ipse illam inde non expulerit. Cito autē responderi